ГОДИНА IX. На Цетињу, у Суботу 15. Марта 1880. БРОЈ 11.

Излази Суботом.
Цијена:
За ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ (с БОСНОМ и ХЕРЦЕГОВИНОМ) на годину 6 ф., на по год. 3 ф., на четврт године 1 ф. и 50 новчића.
За све остале земље у ЈЕВРОПИ и АМЕРИЦИ: на годину 20 франака, на по године 10 франака, на четврт године 5 франака.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се у плаћеним писмима непосредноадминистрацији »Гл. Црногорца« на Цетиње, а може се и картом упутницом на пошту у Котор. Дописи шиљу се уредништву. Рукописи се неврћају.

За огласе плаћа се од реда 5 новч. За огласе веће и на дуже вријеме мање.

Позив на претплату НА „ГЛАС ЦРНОГОРЦА“.

Крајем овог мјесеца биће минула претплата многим нашијем претплатницима.

С тога позивамо учтиво све пријатеље нашега листа, који су ради и даље овај лист држати, да нам за времена пошљу претплату, да им не би, због касно стигле претплате, који лист изостао.

Цијена је »Гласу Црногорца«:

За ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ (и за БОСНУ и ХЕРЦЕГОВИНУ):

На годину	6	фор. а. вр.
На по године . .	3	» »
На три мјесеца . .	1	» 50 н.

За све друге земље у **Јевропи и Америци**:

На годину	20	франака.
На по године . . .	10	»
На три мјесеца . .	5	»

Претплатници из **Аустро-Угарске** (и **Босне и Херцеговине**) нека шаљу своју претплату поштанском упутницом на г. Петра Рамадановића у Котор. Нарочито се умољавају претплатници из Босне и Херцеговине, да нам не шаљу новце непосредно овамо у запечаћеном писму, за које ми морамо овдје плаћати свагда по 40 до 50 новчића, него нека упућују претплату на г. Петра Рамадановића у Котор, и то поштанском упутницом, која је сад и за Босну и Херцеговину уведена.

Претплату из Србије на наш лист примају књижаре Валожића и Пурића у Биограду. С тога нек се тамошњи наши претплатници изволе за времена с претплатом обратити на једну од поменутијех књижара.

Претплатници с другијех страна нека шаљу своју претплату у **плаћеном писму** на: »Управу »Гласа Црногорца« на Цетиње«.

Цетиње, 12. Децембра 1879.

УПРАВА
ГЛАСА ЦРНОГОРЦА.

Листак „Гласа Црногорца“.

РУСИЈИ.

О Русијо света! ти државо силна
Земљо сваким даром у Бога обилна!
Царевино, које преогромно т'јело
Наслања на Балтик поносито чело;
И док стопам' чепа по берингском жалу:
Држи десну руку на понтијском валу,
Те артичког пола љевицом се тиче,
Ђе с вјековних мраза вјековне су циче! —

*

О Русијо старог Рурика кољевко,
Олге, Владимира злаћена одњевко!
Ти пресјајни дичног Романова доме,
Ти велика мисли Петру великоме!
Превисоки трону веће Катарине,
Орле, што свеђ летиш у даље висине!
Круно, — којој вјечна подигну се слава
Мачем Александра и Николе лава! —

*

О Русијо, мајко свих славјанских ћери
Тврђа од гранита у праћедској вјери,
Која ти је Москву помогла украсит,
Светињама својим твој Кијев разгласит,
Велики Новгород опасати снагом,
Сергијеву лавру накрцати благом,
Петров град уресит чудом умјетности,
Ђе светог Исака леже свете кости! —

*

Ох! што си ти мајко од њекоје доби
Постанула циљем нечувеној злоби!...
Бог види и знаде: — својих ли синова?..
Или иностраних потајних врагова,
Који тебе оком завидљивим пазе,
У срцима жуде да те кивно згазе;
Јер се твоје моћи великанске страве:
Па би радо твоје лишиле те главе;

*

Лишили те цара — твога цара врла,
Што ти роски јарам одмаче од грла;
Лишили те оца — твога оца мила
Што ти створи судство да те не тре сила;
Лишили те штита — твога штита јака
Под којијем цвјета људска знапост свака;
Лишили те борца, — који трже мача
Да укроти крвног раје угњетача?...

*

Дај, — скосни се мајко!... живим оком плани,
Као владатељка премогућна стани;
Црни вео с главе избуцај и баци,
Па пред своје Русе јуначки кораци
И праведним гњевом кипећи — заори:
»Ко ме тако гађа?... Ко ми њедро пори?...
»Синови ли моји?... Ах! миса' ме мучи,
»Да л' издаја така мени чеда бручи?...

*

»Тисућу сам љета превалила пуну,
»Да ја носим сјајну са поносом круну:
»Татари и Лехи љуто су ме трли,
»Ал' су моји Руси вазда били врли:
»Бранили ми образ, бранили правице,
»Дизали ми славу, ширили границе,
»Кротили ми многог војводу и бана,
»Шаха и Емира, краља и султана.

*

»Бонапарте на ме извео је свијет,
»Све младости чиле биран цв'јет по цвијет:
»Засјео у Кремељ сред Москве ми миле,
»Пренадувен славом пуцао од силе;
»Али моји Руси, — ради среће моје,
»Нехтјели да штеде ма ни Москве своје:
»Матушка се Москва сва у пламу паће,
»Цара посвојача сјетан удес снађе.

*

»Четир силе веће слегоше се на ме,
»Да ме сву развуку на комаде саме;
»Страшну бојну снагу, грдне ратне справе,
»Удесили вјешто да ми дођу главе;
»Али мојих Руса мишице јуначке,
»Сачуваше мене од њихове пљачке:
»О Малаков сами сгруваше се оне;
»Узеше га; али — врнуше се бонс!

*

»А н'јесам ли мати кнезова и цара
»Народности ваше и вјере чувара?...
»Грчка ли зар роди два згоднија сина,
»Нег' ли ја Пожарског и храбра Минина?...
»Не одојише ли гојне груди ове
»Суворове ваше, ваше Кутузове?...
»Чији л' су невенци: Нестор и Карамзин,
»Ломоносов, Платон, Лермонтов и Пушкин?...

*

»Је л' у цркви, је ли на копну, на мору,
»У сирачкој стаји, у племићком двору,
»На попришту бојном, на пољу науке,
»Просвјете и сваке друге умне струке:
»Н'јесам ли ви многог узгојила мужа,
»Ка' пупољке своје што подгаја ружа,
»Те су ви ка' руже они дивно цвали,
»Светошћу, значајем ка' сунца се сјали?...

*

»Па мајчино срце олако не прима,
»Да Разтрига јоште и Мазепа има,
»Који би зар раће оштра трња бреме
»Набили на моје виловито тјеме:
»Но гледали мене, ђе се гордо китим
»Ка' побједитељка ловор-вјенцем витим!
»Ка' побједитељка душмана Славјанства,
»Што на њ реже зубом најцрњег поганства.

*

»Волим зато, волим, остат ви при вјери,
»Да се мени напаст с другог краја пери....
»Превласти се моје — иноплемци боје:
»Па ми у дом сиплу огањ мржње своје,
»Жудећ да му неби оста кам на каму,
»Да би с' и ја и он спржили у пламу,
»Па да крикнут могу: »»Русија већ кану:
»»С ње погибом нами сретна зора свану!...

*

»»Ето, нами, ето славе и госпоства,
»»А Славјанству ц'јелом измета и ропства!...
»»Прћија је наша сва Европа тада
»»Од истока сунцу сунцу до запада!...
»»Тад по ћефу сами можемо кутарит,
»»Миловат и бити, гасити и жарит,
»»А не имат страха ма буди од кога,
»»Па када нам суне: — страха ни од Бога!...««

*

»Је ли, Руси, је ли врла моја чеда!
»Ђе овака грози Русији ви б'једа:
»Ви ћете се махом к себи дозват сами?
»Згријаће вам прса домољубља пламе;
»Који ће вас сјетит праћедовских сјена:
»Просуће се муње из вашијех зјена,
»А из грла страшан гром ће вам заорит:
— За те ћемо, мајко, и с паклом се борит! —

*

Да, — и с паклом, синци! — а негмоли с ц'јелим
»Васионим св'јетом свијетом бијелим!...
»Обмана су њеке тобожње слободе:
»Снага је те држи земље и народе. —
»Мучно је одредит што ј' од двога боље:
»Подвлађена воља, пл' воља без воље,
»Ка' што хитре главе удесити знаду:
»Па слободу давши — тежи јарам даду. —

*

»Слобода је њешто дивно и високо,
»Крилата је она као сиви соко....
»Н'јесу ли грађани значајем челични,
»У свем и по свему врли и отлични;
»Не врше ли дужност ка' што права траже,
»Тад богиња она слабо их помаже:
»Презирно их гледе, па крилима мане,
»Те прие у неке стране непознане. —

*

ЦЕТИЊЕ, 14. Марта.

Неизвјесност у општој јевропској ситуацији с којом је неразлучно скопчана и општа нека зебња и страховање, траје још непрестано, премда се већ примичу дужи дани и топлије сунце грије, које диже из мртвила и дремежа зимњег не само траву и цвијет, него и живе жеље народа.

Што је та неизвјесност скопчана са страхом и зебњом, није чудо никакво. У добру се не находе народи јевропски, а да им боље не буде, за то се старају они, који повишавају бројеве данка у крви и новцу. Народи, код све своје невоље и бриге за хљебом свакидашњим, ипак слуте, да то не може бити на добро, кад се од њих и пошљедна пара узима, да се тијем број војске помножи, и да се набаве оруђа и справе, којима се људи тамане.

На све народе свалила се та неизвјесност као сњи терет, под којим народи не могу да дигну главе. Услијед тога опажа се застанак, па и назадак у свему: дух предузимљивости стоји укочен, радње на све стране стале, капитал се повукао у своје резервоаре, сиротиња измиљела на њацу тражећи хљеба и помоћи. Ником није ни до чега осим до себе самога; сваки очекује нешто у будућности, а нико не зна шта.

Ако се неугодно осјећа остали свијет у овој ситуацији, нас мора она двојином и тројином јаче тиштати јер она у нас траје два пута и три пута дуже него игдје у свијету.

Ако остали свијет зебе и страхује од рата, који може наступити, нас више него то тишти сама ова неизвјесност, само ово половно стање, које није рат а није мир, па ипак је за нас горе од самога рата.

И докле други испод свога крова провирују у ближу и даљу будућност, над нашом главом није још ни кров сведен како треба, а већ нам ваља помишљати с осталијем свијетом, шта ће нам прва и најближа будућност у крилу свом донијети.

Свјема државама, па и најновијијема и најмлађијема, знају се тачно и јасно међе докле која допире; само наша држава стоји разграђена тако рећи на све стране. Лани је међународна комисија радила по године на том задатку, па није урадила ништа. За тај ништави резултат њеног рада има се највише захвалити јогунству турске владе, а од чести и непогодности великијех сила, које налазе да им се и на овом забитном крају Јевропе интереси могу укрштавати.

Истијем факторима има се захвалити и за то, што питање Плава и Гусиња и дан данашњи стоји нерјешено, па и с те стране мање знамо но и с које друге гдје нам је граница. По берлинском уговору Плаво и Гусиње наше је; но Турци се и тамо налазе у стању «блажених имуштих,» а нама је ваљда остављено да се задовољимо и са самим виртуалним правом. Кад смо ми хтјели, исцрпавши све друге начине и путове, оружаном руком да уђеземо у Плаво и Гусиње те да за «вољу Јевропе» источимо нешто своје крви и потрошимо нешто свога новца, тада је «воља Јевропе» нашу измахнуту десницу задржала, јер ју је хватао страх, да не би од те ватре искочиле варнице и пале на толики «горећи материјал» који с благословом берлинскога конгреса лежи нагомилан на балканском полуострву.

Ми смо послушали вољу Јевропе, и данас имамо то задовољство, да нам се са свијех страна издају свједоџбе, како смо смотрени и пажљиви и пуни обзира спрам расположења великијех сила.

Но док се нама такове похвалне свјеводџбе издају, дотле се Турци остављају у посједу баштине која је вољом Јевропе нама намијењена. Турци имају разлог, да се у потаји слатко смију, што су тако вјешто и тако дуго умјели сипати пијесак у очи ц'јелој Јевропи и испод мукла своју вољу и своје интересе протурити онђе гдје је заложена част и углед највишијех сила у Јевропи.

Нама ни на ум не би падало да дижемо ове жалбе, да нас ово стање у сваком погледу не тишти. Док је пошљедњи рат трајао — а код нас је најдуже трајао — наш државни живот са свим својим изворима и ц'јелом снагом служио је ц'јељима рата и ми не жалимо ни најмање за све што смо уложили на те ц'јељи, јер је то радња била света и оправдана и пред Богом и пред људима, а ми смо је изводили у сваком случају оним стародавним јуначким прегнућем црногорским, које је свагда дичило и узвишавало наше име и наш понос.

Но иза рата свак хоће да отпочине, па богме и ми. Шта је и како је радио берлински конгрес, о томе сад овдје не ћемо да зборимо; тек сваки је свој дио повукао, а најпрви исти Жућели, за које се берлински конгрес најревносније заузимао стављајући и само признање независности толикијем замљама и државама, које су се крвавиле за своју независност, под услов подјеле равноправности Жућелима. Да нешто у нас има овијех синова семитске лозе (него њима се не иде у голе крши), ми смо увјерени, да би они, и без наше добре воље, много прије дошли до равноправности него ми до Плава и Гусиња, јер ако се тиче само и једне ишчупане длаке из браде њихове, ту је «воља Јевропе» једнодушна и сложна, да им се с мјеста задовољење даде.

С нама је друга работа. У нас нема као у Жућела оног «перва свијех ствари,» који је Јевропи толико потребан, па зато се на наше писмене рекламације не реагира с те стране с великом осјетљивошћу, осим што нам се благонаклоно кад и кад уједели признање, да је ствар наша оправдана, но крај свег тог признања ствар наша оставља се у истом стању неоправданости.

Истом хаџар црногорски кадар је да уђе и Турцима и тој »вољи Јевропе« решпект према нашим правима, и, како ствари стоје, чини нам се, да ћемо и против своје воље бити при-

морали. да се латимо тога јединог средства. које је нама свагда и у свјема спорнијем питањима послужило и које нас нигда до данас није издало. Јер ово се стање ваше сносити не може; ово развлачење и отезање додијало би и већим и моћнијим државама, а некмоли не ће нашој маленој и измождепој Црној Гори.

Хоћемо већ једном да знамо, доћи ће нам доцније држава, гдје су јој границе и који су јој сусједи. Хоћемо да знамо с ким имамо посла: да ли с Турцима или с Арбанасима, или с другим ким. Хоћемо већ једном да смиримо бригу о својим спољашњим питањима, да видимо своју државу под тврдим кровом и са сталним границама, па да се онда на миру без бриге можемо предати толиким унутрашњим пословима, који се већ не могу даље одлагати без велике штете наше и без опасности, да нас будућност затече неспремне за борбу од друге руке.

Хоћемо све то на лијепе, ако се хоће лијепо. Не узиде ли тако, онда се зна шта остаје. Него се не зна шта ће иза тога доћи. Јер на миру се ласно збори о предметима спорним и срећују се и најтежа питања узајамним збором и договором, при чем се пази на много којешта. Почне ли једном зборити пушка и хавцар, онда се ту краја и конца не зна.

На то би ваљало да помишљају они, којих се ствар тиче.

Интерпелација

на кр. уг. министра-предсједника у ствари рјешења српског патријарха Прокопија Ивачковића од управе српске митрополије и карловачке архијепископије и именовања епископа бачког Германа Анђелића за администратора.

Поштовани доме! Желећи интерпеловати г. министра-предсједника о промјени у православно-источној српској хијерархији, која се догодила у прошлој години, нека ми дозволи поштовани дом, да образложим колико је можно што краће, ово по православно-источну српску цркву вселеважно питање. (Чујмо!)

Прије ове промјене састао се српски сабор први пут на основу свога саборског устројства од год. 1875, које се устројство једва једном утврдило послије дугих мука, и већи дио радње му бјеше, да организује српску автономну цркву према наредбама организационог основног статута свога и према савременим потребама. Сабор је како ове тако и друге послове своје обавио, а неке послове, особито оне, које установљује по преслушању архијерејског синода, морао је одложити, да их коначно расправи у овогодишњем саборском заједању. Сабор је радно према важности свога задатка озбиљно, са свим објективно и држећи се строго законом одређених граница, те с тога те ријетке среће био, да је влада о раду му изјавила своје признање и задовољство.

Непосредно послије свршетка сабора позвала је влада српског патријарха Прокопија Ивачковића у Пешту и патријарховом доласку амо у тим околностима, које сам баш сада поменуо, био је тај неочекиван, изненадан и заиста непојмљив резултат, да је патријарх највишим, на предлог министра-предсједника изданим рјешењем, ријешен од управе карловачке архијепископије и српске митрополије и бачки православно-источни епископ Герман Анђелић наименован за администратора речене архијепископије и митрополије.

Природно је, поштовани доме, да се услијед таквога догађаја, коме нема разлога у закону у опште, коме се неможе наћи ни привидног узрока ни у ванредном политичком положају, ни у друге какве околности и одношаје, коме нема близу аналогног примјера у скоро двијесто годишњој повјесници православно-источне српске цркве у Угарској, сасвим је природно, да се услијед тога ванредног, непредвиђеног случаја изродио читав низ нагађања, која су приписивали узрок овоме догађају у потаји радећим силама, по о којим ја сада нећу да говорим, јер мојој интерпелацији баш је тај циљ, да над овим мистеријама дигне застор врло поштовани г. министар предсједник, који је на то највише позван. (Чујмо!)

У православно-источној цркви, као и у другим црквама постоји опште начело, да право попуњивања црквених званија по природи саме ствари припада цркви. Ово право попуњивања црквених званија путем саме цркве, непосредна је послједица признате слободе и самосталности цркве. Још приликом доласка Срба овамо ујамчено је српској цркви ово право краљевскијем привилегијама од год. 1791 државнијем законима непротивећи се узакоњеним привилегијама, по којима је српска црква вршила ово право своје у духу аутономних установа својих.

Изнад сваке сумње пак, јасним ријечима које се недају другче тумачити, признато је српској цркви право уређења и управе путем својих органа као излив народно-црквене аутономије у IX. зак. чл. од год 1868, у коме се задржава владаоцу једино краљевско врховно надзорно право односно право одобрења и потврде, које је негативне природе и које владар уставним путем врши.

Пошто по томе српског митрополита-патријарха бира српски народни сабор а избраног Њег. Величанство потврђује, природно је, да они фактори, који попуњују званија морају судјеловати сваки у својој правној сфери и при разрјешавању званичних веза. По томе је за праву ваљаност патријархове оставке неопходно нужно по пропису православно-источне цркве а и у духу српских народно-црквених установа, да буде канонička, да се поднесе надлежној народно-црквеној власти и од ове усвоји тим више, што бенефицијат нема права по својој вољи напустити своје званичне дужности, којих се примио, и што је оно тијело, које врши над бенефицијатом редовну јурисдикциону власт у првом реду позвано да испита узроке, што оставци служе за основ. Државна власт је дакле једнострано ријешила, у колико је оставку српског патријарха усвојила без преходног саслушања и сугласа надлежне народно-црквене власти, и тим је учинила такову повреду права, која је безпримјерна у скоро двјестогодишњем животу православне источне српске цркве у Угарској, чему се тим више дивити морамо, што се та повреда догодила у данашњем времену у добу уставнијех закона, кад је српској цркви осигурана самоуправа државним законом, кога је донио угарски сабор, који дакле даје најјачу гаранцију, а није се таково што никада догодило ни у оном времену, у добу привилегија, кад су аутономију српског народа противу угарског сабора штитила краљевска мандата протекторна! (Кретање).

Међутим ова повреда није остала сама, јер послједице јој бјеху читав низ тако исто тешких и неоправданих повреда права и закона.

На мјесто одпуштеног патријарха именовао се администратор и дао му се такав дјелокруг, који по каноничном праву православно-источне цркве и по саборском устројству припада другим црквеним и народно црквеним органима и властима за случај, ако је патријарх препријечен или ако је упражњена столица му. Да би се законитост овога именовања пресудити могла, настаје питање, да ли је столица митрополито-патријарха упражњена или не? Ако се патријархова молба ради рјешења од управе не сматра као оставка, онда је администратор наређен противу правила православно-источне цркве, по којима нема мјеста умировљењу остарјелог и тјелесно немоћног бенефицијата. Оваквом немоћном и неспособном архипастиру придодаје се у помоћ викар и то само са пренесеном и замјењивајућом јурисдикцијом, а по изложеним разлозима припада српском сабору право, да таквог викара нареди. И у смислу декларатори јалног рескрипта од г. 1879 одређује се администратор само sede vacante и то за карловачку архиепископију а не за цијелу митрополију. Ако се пак патријархова молба ради рјешења од управе сматра као оставка и ако се услијед примљене оставке — негледајући на то да ли је канонички и правно примљена — упразнила патријархова столица, онда је администратор наређен противу одредаба саборског устројства, по коме за овакав случај митрополитско-црквени савјет управља упражњеном митрополијом и врши право патријарха у погледу сазива српског сабора, а најстарији епископ по посвећењу предсједник је сабору. Ова одредба искључује постављање сваког другог органа, већ и с тога, што не би имао одговарајућег дјелокруга, јер наређење администратора и одређење ма каквога дјелокруга му према најновијем и од старијех штатута битно разликујућем се устројству сабора и управних органа му изазива са већ законито постојећим властима и органима таквога сукоба, који је кадар пријечити не само редован ток администрације него нарушити и мир цркве.

Одметом патријарха, а наметом администратора у велико је прешла влада границе свога негативног врховног надзорног права и признавајући себи позитивно диспозитивно право унаточ законито признатом праву српског народа, да може управљати своје послове путем својих избраних органа, не само да је учинила илузорним једно најкардиналније и стољећима без повреде вршено право, право слободног избора митрополита-патријарха, и тиме потресла узакоњену самоуправу српске цркве у бићу и у основи својој, него је и ставила српску цркву у данашњим околностима сасвим без разлога у таково изнимно стање, у ком је сваки даљи рад и развитак на пољу аутономије немогућан, због трвења која морају наступити.

По свему овоме владом наређени администратор није орган цркве, већ орган свјетовне власти и наметањем цркви оваковог органа одстрањује се црква од своје узвишене самоцељи и понижује се за оруђе савремене владине политике. Ако је савремена владина политика држала за нужно такову промјену у српској хијерархији ради успјешног коначног изведења једне више политичке акције, ради рјешења питања православно-источне цркве у Босни, баш онда се мора жалити, што се овакове насилне мјере употребљују против православно-источне цркве у Угарској, јер за ову акцију много је цјелисходније редовно него ванредно стање и више је способан за то законити ауторитет патријарха, него незаконита власт цркви наметнутога органа, који као такав по канонима православне источне цркве подпада под најтеже црквене казни — деградацију и екскомуникацију (Кретање.)

Исто така повреда права је, поштовани доме, она владина наредба, којом је одредила не само одпуштеном патријарху годишње 24.000 фор. као доживотну ренту, него и именованом администратору исто толику своту годишњу као сталну награду из прихода карловачке архиепископије и српске митрополије, с тијем, да остали дио овијех прихода има се уносити у српски народни неприкосновени и клирикални фонд. Ова владина наредба стоји у очевидној опрјеци како са опредјељењима старе декларатори је, тако и са одредбама сада важећег саборског устројства. По одредби старе декларатори је, §. слово е) припада администратору 300 фор. у име путнога паушала и 12 фор. дневнице, кад год се ван своје резиденције бави у Карловцима у пословима администрације, и то тако да се у ову своту урачунује и награда му као и остали трошкови за издржавање куће и слугу.

По саборском устројству право располагања са народно-црквеним добрима припада сабору. Са митрополитско-патријаршеским добрима — која су такођер народно-црквена добра — рукује патријарх уз непосредан надзор сабора и саборског одбора а руковање са упражњеним добрима овим повјерено је саборском одбору. Искључиво право је даље српско-народно-црквеног сабора да располаже са интеркаларним приходом упражњених митрополитских добара. Уз ово право и дјелокруг српског сабора спада да одређује ма какву дотацију епархијском свештенству, манастирском братству, епископима и митрополиту-патријарху. При оваком стању ствари прекорачила је влада и овдје границе надзорног права и самовољно располажући са народно-црквеним добрима огријешила се о аутономним правима српске цркве, која је повреда права тијем осјетљивија, што се црква и у својим материјалним интересима знаменито оштећује са одређеном претјераном наплатом.

Са овим је природно, поштована кућо, да је овај читав низ повреда закона и права изазвао велико и праведно огорчење у српском народу, и биће и у самом добро схваћеном државном интересу, ако се ове повреде што прије санирају и тиме узбуђени духови умире.

»Велика је ваша и пространа кућа,
»Пуна, набијена свакога имућа:
»Вршком осамдесет милиона броји
»Домаће чељади укућана своји';
»Старјешина бодар над тим домом бдије,
»Па ће својој кући позније ил прије'
»Дат уредбе 'наке, — које ће још боље
»К величју и слави разтворит јој поље.

*

»Вами синци дакле дужност је најпрва,
»Старат се да мени злоба не дорва;
»Старат се да будем вам у снаги чила,
»Да ме не превлада ни свег св'јета сила.
»Змијам и арпијам не дати да бјесне,
»И да мене збију у роваше т'јесне,
»Па да збиља кликну: »»Русије већ нема!
»»Вићите у какву сад мртвилу дрема!....««

*

»Кад би до тог дошло: — свеславјанска клетва
»Ох, била би ваша неизбјежна жетва:
»Клело би вас поље, клела би вас гора,
»Клеле ваше р'јеке, и безкрајна мора:
»Клео би вас сваки град, варош и село:
»Клела би вас земља, небо би вас клело;
»А најсколи ја би тукла кам у камен,
»И кроз тужни јаук, викала би: Амен!...«

*

Тако, мати, тако, вазда жива била!
Нестар'јела нигда ка' не стари вила!
Синовима грмни, к свјести их дозивни,
Да ти нашег живот и оиставак дивни.
Док си ти у моћи, док је живе тебе:
За будућност своју Славјанство не зебе;
Ти ли нанеш? — Аох!..., тада би сва друга
Славјанска племена позобала куга. —

Марта 1880.

Ј. Сундечић.

ОКО ДЈЕЦЕ.

(Продужење.)

3. Сан у одојчета.

Наше матере се највише туже, кад им дијете не спава. Сретна је само она, у које је дијете »добро.«

Сан и јесте за прве мјесеце човјечија живота! Дијете је за прва времена као и биљка, а од животињска живота буде се тек послије почетка. Дијете се не креће, дијете не употребљује своја чула и т. д.; дијете у први мах прима само своју храну и користи се њоме колико игда може, али само у једном смјеру т. ј. расте. За то је за њ мир и сан најзгоднији, па с тога је природа и удесила, да одојче преспава више од $\frac{3}{4}$ свога првог живота.

Али гдјекада није тако. Гдјекад бива, да се и одојче често буди, и да за све то вријеме мори мајку и околину. Ни дан, ни ноћ није мирна, него се дијете час коша, час љуља, час дојн, час пои, а има их, које ће сврото невинашце и да испраскају. Дијете и мати од несна малакшу, па је то онда и брига и кубура за цијелу кућу.

А за што се нека дјеца непрестанце буде и дрекењају?

Наше матере то не знају, па што год почну против тога, све је погрешно. Најобичније је, да га одмах задоје и тиме уљуткају. Чим дијете дрекне, а оне одмах с њиме на прса. Дијете се наравно смири, али храну у невријеме и сваки час не може да свари, него се њоме мучи, па не потраје дуго, а оно се опет разбудило. Ако га не утишају храном, а оне га зачну љуљати. Дијете се љуљањем занесе и заспи, али за час, те се одмах опет разбуди и расцвијели. Гдје не помаже ни дојка ни љуљање, онде га ношају сви редом по кући, и пјевају му пјесме, не би ли га како надвикали. Дијете се гдјекад тако утиша, али и то не траје дуго. Потраје ли та мука с дјететом подуље н. пр. неколико недјеља, онда ће се наћи и тако несавјесних матера, да којекаким отровима успављују своју дјецу, и да тако још за рана подгризају здравље дјетиње.

Све то слабо вриједи, него је и за сан најглавније ред и њега. И здраво дијете баш крај добре и разумне неге заплакаће се, али тек по гдјекада, а то не шкоди. Болесну опет вриједи, истина, и нега, ал је још пречe потражити помоћ.

Здраво дијете ваља од рођења навикавати на уредно дојење или другу храну (н. пр. даћу свака три, а ноћу свака четири сахата), па кад неколико недјеља проведе тако, не ће се послије никада заплакати од глади. Поред тога ваља здраво дијете чисто држати. Нек је увијек сухо испод њега, нека га што не жуљи, нека га што не сврби, не коље и не пече, па ријетко ће се кад заплакати. Често се дјеца буде од запаре и зноја. Увале га у само перје, па кад удари зној, или кад не може слободно да дише, мора се пробудити и проплакати. Код нас је то врло често, јер наше матере држе колијевке пуне перја и то увјек покривене, па још уз пећ. Каткада пробуди дијете јака свјетлост, промаха, задах и т. д. а ми на то никад и не мислимо. Још се чешће буде дјеца из руке храњена. Матере и дадиље не пазе увијек на храну, него је дају дјетету час врелу, час млаку, а час хладну; гдјекад је засладе, а гдјекад то забораве, а бива да је кад и покварена и прокисла. Али најчешће се дјеца буде из зле навике, а тој навици криве су наше матере.

Да здраво дијете редовно спава, не треба, дакле, ништа друго, него добра нега и ред. Окупај своје дијете увијек једнако и увијек у исто вријеме, задоји га редовно, подаји му чисту и добру храну, оснажи га почешће, надгледај га у колијевци како лежи, да га што не узнемирује, не претрпавај га, и не држи га на врућини, на свјетлости и промаси, сунчај и провијавај му аљине, очисти му гдјекад постељу, пази да није у диму, влази, мраку или смраду, не учи га на љуљање, ношање и успављивање, па те не ће мучити. Чим буде сито и чисто, заспаће и спаваће док се не укваси или не огладни. Тај је сан онда најбољи, а све је друго варалица.

Око болесна дјетета ваља још више неге. У главноме вриједи то исто, али често не достаје ни то, него треба тражити помоћи и савјета у љекара. И за болесно дијете је сан од велике вриједности. Па ни ту не вриједи силити. Сан се ни ту не може намолити, него дође сам од себе.

4. Темењача.

У наше дјеце је често кожних болијести. Некоје прима наш народ радо, не обзире се много на њих, и ни пошто их не ће лијечити. Држи, да на осне изађе која друга и тежа боља из тијела, па да би јако погријешио, кад би те осне сузбијао.

Наука је противна томе. Она суди о кожним болијестима исто тако, као и о другим, и не боји се рђавих послједица, ако их залијечи. Само некоје унутарње, тешке болијести истичу своје знаке и по кожи као осне, — па и те се лијече, — а све друге нијесу ништа друго, него болијести саме коже и других малих орга-

Према свему томе, нашао сам за нужно, да ставим на г. министра предсједника слиједећу интерпелацију: (чита.)

У званичном листу »Будапештанском Кезлењу« од 16. Децембра 1879 бр. 289. изашло је највише ручно писмо као и највише ријешење од 11. Децембра 1879., премаподписано од уг. министра предсједника Коломана Тисе, којима се српски патријарх и карловачки архијепископ Прокопије Ивачковић на своју молбу рјешава од управе (vezetésétöl) карловачке архијепископије и српске митрополије и уједно именује епископ бачки Герман Анђелић за администратора речене архијепископије и митрополије.

У свези са овим највишим чином а на основу највишег ријешења од истога датума — упутно је уг. кр. министар богочасти и јавне наставе како на саборски одбор, тако и на епископа бачког као администратора наредбу од 18. Децембра 1879., бр. 1434. пред., којом саопштава, да се патријарху одређује годишња рента (életjàradék) од 24.000 фор. за живота му а администратору исто толика стална награда (àllando jutalmi dij) за вријеме администрације из прихода карловачког архијепископата, остали дио пак речених прилога имати ће се увосити у српски народни неприкосновени и клирикални фонд; даље, да ће администратор — у мјесто архијепископа-митрополита — управљати (kormànyofandja) архијепископијом и митрополијом, предсједавати свима архидијецезанским као и митрополитским властима — саборском одбору, митрополитско-црквеном и српском народном школском савјету — најпослије српском народно-црквеном сабору и вршити сва остала предсједничка права.

Из разлога, што је православном српском народу у нашој отаџбини ујамчена народно-црквена автономија, које државним законом — 27. зак. чл. 1791. — признатим привилегијама, које земаљским законима, наиме IX. зак. чл. од год. 1868. и на темељу овога закона српским сабором донесеним и највише потврђеним органичким статутом о устројству српског народно-црквеног сабора од 14. Маја 1875.;

из разлога, што православни српски народ на основу и у смислу ових привилегија, закона и статута путем својих органа самостално врши своја автономна права, особито право избора, располагања и уређења у дјелима цркве, школе и амо односећих се народно-црквених добара, фондова и фундација;

из разлога, што су према томе а и по природној, непосредној консеквенцији признате самосталности у §. 3. IX. зак. члан. од г. 1868. и у клаузули одобрена саборског устројства од 14. Маја 1875. задржана као највиша краљевска права, једино: право врховног надзора државног, односно право потврде и одобрења, а о другом каквом му драго праву именовања и о праву располагања ни спомена нема, нити бити може;

из разлога, што се горенаведеним чином уважају нове, у православној цркви непознате институције, и уништује кардинално право српског народа, право избора митрополита-патријарха, те се тиме руше законом и статутима ујамчени услови обстанка автономије, па, пошто погледом на каноничко право православне источне цркве у овом, а погледом на саборско устројство ни у каквом случају институцији адмичнистраторства нема мјеста;

из разлога, што располагање са народно-црквеним добрима и њиховим приходима, као и уређење какве му драго дотације српским црквеним достојанственицима спада у дјелокруг српског народног црквеног сабора;

питамо г. министра-предсједника:

1. Из којих је разлога патријарх Ивачковић искао, да се ријеши од управе карловачке архијепископије и српске митрополије? Да ли је вољан г. министар-предсједник цио садржај те патријархове оставке саопћити? Је ли патријарх од владе позван, да поднесе оставку, и ако је позван, из каквијех је разлога то учињено?

2. Из којих разлога није г. министар-предсједник упутно оставку патријархову српском народном црквеном сабору, да о њој и њеним послједицама, евентуално уз сутицај синода, ријешење донесе и круни поднесе?

3. На основу кога права и закона ријешен је патријарх Ивачковић од управе карловачке архијепископије и српске митрополије, а јепископ бачки Герман Анђелић именован за администратора мимо каноничке и автономне институције православне српске цркве?

4. Какав положај у српској хијерархији у Угарској истиче, по мишљењу владином, за патријарха Ивачковића из означене наредбе владине? Држи ли г. министар-предсједник, да је тијем чином упражњена столица карловачке архијепископије и српске митрополије у Угарској?

5. На ком је правном темељу одређена патријарху годишња рента од 24.000 фор. а администратору исто толика стална годишња награда из прихода народно-црквених добара?

6. Какви су узроци и разлози овим незаконитим ванредним мјерама, и у опће томе, да се православна српска автономна црква ставила у данашње изузетно стање?

7. Намјерава ли г. министар-предсједник чин оставке патријархове што прије саопћити српском народном црквеном сабору, и у опће какве кораке мисли чинити, да се успостави законито стање у српској православној цркви?

Д.р Нико Максимовић, земаљски сабор. посланик. Д.р Јован Суботић, зем. сабор. посланик. А. Хаџић зем. сабор. посланик.

Политички преглед.

Негдашњи министар иностраних дјела у **Италији**, Висконти Веноста, тражио је од данашњег министра истијех дјела у италијанском парламенту објашњења о одношају Италије према Аустро-Угарској монархији, а нарочито о држању владе према агитацијама »Италије преденте.« Министар Кајроло одговорио је питачу тако, да с одговором његовим могу бити потпуно задовољени и умирени у Аустро-Угарској. Кајрола рече, да је мир нужда за Италију, а савјесност у испуњавању примљених обвеза и закључених уговора као и најважнији политички разлози налажу влади, да се што боље пази с Аустријом. Кајроло хваљаше искреност и предусретљивост Аустрије, које је много допринијело да се отклони неповјерење, и свечано протестоваше против тога као да он води неку постоловску и опасну политику. Што се тиче »Италије преденте,« Кајроло је тако жестоко говорио против ње да та жестина чисто чудно звони у устима једнога човјека, који је и сам био предентовац или бар тако нешто, док није засио на министарску столицу. Он рече да су тежње предентоваца занешењачке и сулуде, њихов пошљедњи проглас да је дјело глупости и будалаштине, и осуђиваше строго све сањаче од руке Имбријанове, па додаде оштро, да ће влада сваки покушај, који би на то смијерао да њу потисне на опасни пут, не само од себе одбијати, него ће га још с неумолимом строгошћу гонити, а при том да не ће имати ни милости ни штедње. Ово је Кајроло, као да осјећа да ту лежи сва тежина његова говора, три пута потврђивао, и свагда са јачим нагласком, да се неби могло ни у Италији ни у иностранству посумњати у искреност његове тврде одлуке.

Листови аустријски пуно су задовољни овом изјавом Кајроловом. Признају му да је вјешто ријешио задатак, те га је себи претпоставио: да опере садашњу владу од потворе, као да она ради у потаји споразумно с »Италијом предентом« против Аустрије. »Што је рекао, то носи на себи печат поштења, и ми невјерујемо да друкчије мисли но што говори. Није љубав к Аустрији што из његова говора звони, али је искрено убјеђење да би сударе с нашом монархијом Италији могао донијети несрећу. Та мисао као да се промиче кроз бесједу Кајролову и ако то стоји, онда ми пуну вјеру поклањамо његовом увјеравању, да ће спријечити сваки покушај наперен против Аустрије.«

Међу тим значајно је, да се листови талијански, занимајући се с изборнијем агитацијама у Инглешкој, сви заузимљу за партају Гледстонову, те веле у главном: да би Италија могла ступати у савез само са Гледстоновом Инглешком, никако пак с Биконсфилдовом. Ово некако чудновато изгледа, кад се горњи говор Кајролов пореди с говором Гледстоновим о Аустрији, а на обоје кад се проспе свјетлост ове изјаве симпатија талијанских листова за Гледстонов кабинет.

Заједница између Манчина и Фарина, због које је пошљедњи дао оставку на предсједништво у комори, има по свој прилици више лични него политички значај. У своме говору рекао је Манчино, да је Бонги с олимпичном гордошћу понашао се према љевици, а то је била увреда због које га предсједник Фарино позове, да своје ријечи умјери. У слиједа тога заподјене се чарка између Манчина и Фарина; Манчино тврђаше да у његовијем ријечма нема никакве увреде и да се он за вријеме свога тридесетогодишњег дјеловања парламентарног научио на добар ред у парламенту; Фарино пак позиваше се на своја предсједничка права, изводећи одатле да је имао разлог што је Манчина позвао на ред. На покон изјави Манчино да одустаје од ријечи. То је опет била нова увреда. Предсједник остави своје мјесто и изађе ван; за њим сви посланици с десне стране и сви министри. Остане у скупштини сама љевица. Потпредсједник Спантигато заузме предсједничко мјесто, те изјави да се сједница одгађа за по уре. Иза по уре Спантигато опет отвори сједницу, а Манчино изјави да није имао намјеру никога увриједјати и да то није његов обичај. Потпредсједник закључи сједницу, изразивши надање, да ће сјутра Фарино јамачно заузети своје предсједничко мјесто. Како се види из нашијех телеграма Фарино није хтио више остати предсједник, и тако ће се послије католичког ускрса бирати за талијански парламенат нов предсједник.

* * *

Изборне агитације у **Инглешкој** већ су у великом јеку, и из разнијех изјава, позива и прогласа, који се тим поводом растурују у свијет, може човјек на страни да чини своје студије о колосалном развитку уставне свијести у Инглеза, о многим свијетлим а богме и понеким мрачним странама уставности, које особито овом приликом на површину избијају. У ове мрачне стране убрајамо поглавито она свакојака, с моралне и етичне стране неоправдана средства која се употребљују зарад постигнућа партајскијех циљева; даље онај жестоки, управо сокачки и крчмарски језик, који је обичан само у пошљедње фукаре на пјаци, а у Инглеза то је са свим нешто обично и у прогласима озбиљних партија. Примјера ради навешћемо неке изразе из тијех цвјетника. Најгоре пролази при том сам шеф данашње владе инглешке; њега називају: »пустоловом зликовцем, крвником, потомком онога разбојника и лупежа те је разапет на крсту украј Исуса Христа«. Либерални кандидати, и сами одлични државници ове партије, часте Биконсфилда овијем именима: »Пајац, морски гусар, шогави политичар, марва, будала, магарац те носи на глави крошњу с поља бијелим платном омотану а изнутра гадом испуњену, наказа, кронодил« и шта ти ту још нема. Пређашњи кабинетски министар Стансфилд назвао је Биконсфилда »архи-лоповом и архи-варалицом, који је на мјесто нашијех старијех уставнијех обичаја поставио идолопоклонство личне владе — не као глава државе, него као улизица главе државе«.

У Инглешкој сматра се све то као обични зачин јавног живота у оваким приликама, и никоме ни на ум не пада да због тога трчи на суд. А колико би посла имали државни адвокати, кад би се неко на континенту усудио да пође у овоме инглешким трагом!

Чувени вођ инглешких либералаца Гледстон држао је пред својијем бирачима у Мидлотијану бесједу, којом је жестоко напао на Аустрију. Наводећи међу осталијем, како данашњу владу инглешку и неке иностране владе потпомажу, настави Гледстон овако: »Нијесте ли читали у лондонским листовима од пошљедњијех недјеља један извјештај о енергичној потпори, коју данашња влада ужива од аустријскога цара? Нијесте ли видјели, како је цар позвао к себи сер Елиота, па му казао, како има једно кужно створење, неки мистр Гледстон, који не одобрава спољашњу политику Аустрије? И колико му је до тога стало — тијем ријечма хтио је цар дати правац британском народу и бирачима Мидлотијанским — да ви својим гласовима одржите кабинет Биконсфилдов? Е дакле, ако ви спољашњу политику Аустрије — политику за којом је Аустрија свагда ишла — одобравате, онда вам савјетујем, да тако и чините. Ако хоћете, да аустријска спољашња политика на вијећу ове земље господари, онда дајте своје гласове онако како вам се од Аустрије препоручује. Ја не велим, да се Аустрија не може излијечити. Ја се надам још, да ће се она излијечити, јер се труди да у својој унутрашњости боље установе заведе, и ја јој од срца желим да у том успије. Но ја овдје говорим о њеној спољашњој политици. Аустрија је била свагда заковани непријатељ слободе свијем народима и свијем земљама у Јевропи. Аустрија је ногама газила Италију; Аустрија се противила јединству Њемачке; Аустрија је све чинила да спријечи постанак Белгије; Аустрија није ни прстом мрднула за успостављење Грчке. На цијелом земном шару нема једнога мјеста, на које бисте могли прстом упријети и рећи: »Овдје је Аустрија добра учинила«. На берлинском конгресу Аустрија се противила слободи источнијех народа, и за то вам кажем, ако хоћете да вам дух Аустрије влада на вијећу ове земље, а ви у име божје послушајте савјет царев«.

* * *

Како листови јављају, радња Лорис-Мељикова у **Русији** на добро је обрнула. Он чисти с неумолимом строгошћу све елементе, који су подобни, да у Русији произведу стање немира и преврата, па што је у том његовом послу најпохвалније, он не гони само непосредне кривце и зликовце, него баш и оне из највиших редова, чија је радња била такова, да је ма и најмање могла допринијети да се у Русији укажу жалосни појави, којих смо у пошљедње вријеме били очевидци. Како се из свега види, Лорис-Мељиков не употребљује своју неограничену власт само на прогон криваца, него и на отклањање онијех узрока, који посредно или непосредно рађају кривице. Он не жали ни највише достојанственике државне, а увлачи у службу своју против револуције мале и незнатне. Он је отпустио петроградског варошког капетана генерала Сурова, исто тако и дојакошњег гувернера Гурка, који одлазе на своја добра да се предаду приватном животу. Поговара се много да ће доћи на ред и граф Толстој, министар просвјете, а за њим и још други неки великодостојници. За сад се јавља да је Лорис-Мељиков извео једно дјело од епохалне важности за Русију тијем, што је отпустио шефа трећег одјељења, генерала Дрентелена. Указ царски, којим се ово треће одјељење подвргава графу Лорис-Мељикову, гласи овако: »Да би се у средсриједили послови, који су подложни руковођењу највише извршне комисије за очување државнога поретка и јавнога мира заповједамо да се треће одјељење наше сопствене канцеларије привремено подвргне врховном шефу оне комисије нашем главном ађутанту члану државнога вијећа, генералу коњаћерије графу Лорис-Мељикову. Управни сенат нек не пропушти да учини нужне наредбе за извршење ове заповијести. Оригинал је потписао Њ. Величанство цар својеручно.«

Из ове заповијести, и наредбе изводи се, да ће скорије бити укинуто и само треће одјељење, овај тврди град руског апсолутизма, разглашено страшило цијеле простране царевине руске. Ово треће одјељење установио је цар Николај 1826, и поставио је у њем за начелника свога присног пријатеља графа Бенкендорфа. Сви министри и гувернери стрмјенили су од овога начелника, који је имао приступ к цару Николају у по дана и у по ноћи. Иза Бенкендорфа дошао је за начелника том одјељењу кнез Орлов, који је потписао паришки уговор; иза њега кнез Долгоруки, који се морао уклонити због тог, што није умио предуприједити атентат

на, што су у њој смјештени. На њих се смије ударити, и не треба се бојати, да ће болијест с коже пријећи на који важнији дио тијела.

Најобичнија кожна болијест у раном дјетињству истури се на темену, па с тога је народ и зове »темењача«. Теме најприје почне квасити неким погустим сивожућкастим лојем и перута се. Кад се тога накупи, ухвати се на њ прљав и прашина, па се тако сасуши. Од лоја, перути прљави и косе ухвати се, дакле, на дјечијем темену подебела, потврда **кора** или **краста**. Та краста траје послије дуго, јер што од горе одпада, допуњује се одоздо. Ту красту зове наша жена темењача и не ће је дирнути за живу главу, него јој се још радује и мило јој је кад се шири и дебља. »Дјеца са темењачом,« вели, »најздравија су, и биће снажни људи.«

Да је све то погрешно, што жене о томе мисле и раде, видијеће се одмах. Оно што најприје квасе по темену, то је лој из лојаних жлијезда, што су смјештене у кожу, да је масте и мекшају, како не би пуцала. Здравој кожи доста је тога по мало, тек толико да се и једва види. Пође ли тај лој јаче, знак је, да су те жлијезде обољеле. Болијест треба лијечити ма гдје била, т. ј. треба гледати, да сваки дио тијела ради онако и онолико, колико и како тијелу годи. Тијелу никако не може годити пресићена радња ма кога органа, па ни тих жлијезда. За што дакле да је не зауставимо? Помислимо ли још, да она тврда, дебела кора за тако дуго вријеме смета испарењу, смета коси, ружи дијете, а сврабом га мори и узнемирује, онда морамо признати, да грјешимо, што темењачу тако поштујемо и чувамо. Та од ње не можеш дијете честито ни очешљати ни изапрати, а љети хоће и да се усмради.

С тих узрока ваља свака мати да пази на своје дијете, и да темењачи не да маха. Чим почне лој на темену квасити, нека га изапира најприје чистим зејтином или машћу, па онда нека одмах све то спере млаком сапуњавом водом. То се ради сваки дан при купању дјетињем, па за кратко вријеме не ће више теме квасити. Је ли се то запустило, па се ухватила већ тврда и дебела кора од прљави, косе, лоја и перути, онда ту кору ваља добро натапати зејтином или испраном машћу, да је сву прожме, расквасити је послије топлом сапуницом, осушити платненом крпом, па онда полако и пажљиво скидати тупим чешљем или чиме другим по мало слој по слој, док је са свим не скинемо. И то иде о купању, а траје неколико дана. А кад је једном кора доље, онда се ради онако, као кад је темењача почела. Дијете се у први мах не да, али се научи на то, па је онда лако. Само ваља пазити, да како не озлиједимо ону премеку кожу, што је испод темењаче. Добро наквашено комађе гули се лако, а тврдо и чврсто не треба ни дирати. Боље је више пута скидати, него брзо, па задерати, и нове красте правити.

»Здравље«.

Каракасовљев. Његов пошљедњи био је граф Шувалов, кога су прозвали «Петар Четврти» због његове неумолиме строгости. Кад је Шувалов отишао у Лондон, дође Потапов; овај шену намећу; за њим дође Мезенцев; овога убише; за овим дође Дрентелен, кога ево Лорис-Мељиков отпусти.

* * *

Преговори између **Србије** и **Аустро-Угарске**, који су у пошљедње вријеме у Бечу вођени у ствари жељезнице, довршени су, но до коначног резултата још се није дошло, јер српска влада имаће још своју да каже односно рока, до кога жељезница има бити готова, као и односно прикључења жељезнице на бугарској граници. Српски заступник, г. Марић, достојно је у овој ствари бранио интересе српске, и трудио се да независној Србији и на овом пољу одржи право самоопредјељења како што се тиче саме градње жељезничких пруга у Србији тако и што се тиче саме тарифе на српским пругама. Колико је г. Марић успио у својим трудовима, види се већ из тога што су бечки листови, који би хтјели да се са Србијом поступа као са неком провинцијом аустро-угарске монархије, много ријетки на постигнуте резултате у овијем преговорима. Стара »Преса« доноси о томе чланак пун проније, у којем се аустријској влади с горчином пребацује, како није умјела очувати монархији ону циљеј, за којом је Андрашија тежио на берлинском конгресу, а то је: политичко и економско надмоћије над земљама на Балкану.

* * *

Земаљска влада у **Босни** и **Херцеговини** издала је 9 Фебруара ов. г. овај оглас:

«Догодило се је, да су се заступници грчко-источне богоштовне опћине једнога мјеста, гдје је котарска област хтјела завести школу, у којој би се земаљски језик учио латинским писменима, код ове земаљске владе потужили против устројства такове школе, те изјавили бојазан да се таквим школама мисли запријечити опстанак постојећих или устројавање нових учионица које би уздржавала дотична богоштовна опћина, те да се уваћањем латинских писмена жели истискути ћирилица. —

Пошто услијед тога што још нема норматива за пучко школство, пучанству ових земаља никако не могу бити познате интенције, за којима се ова земаљска влада на наставном пољу поводи, те се само у том има тражити разлог криву тумачењу намјера ове земаљске владе, то нека се прогласи, да свакој богоштовној опћини, припадала она којој му драго у овијем земљама признаној вјероисповијести, просто стоји властите школе устројавати, те властима средствима о њихову опстанку бригу водити.

Ова земаљска влада ни против тога ништа не има, да се у таквијем школама учи само једна врста писмена: у мухамеданскијем турска и аранска, у грчко-источнијем ћирилица, у јеврејскијем јеврејска. — Само треба разложити заступницима појединих опћина, да политичким областима и гледе тих школа пристоји право надзора, постојале оне веће, буд да се кане устројавати. —

Али опстанак таквих школа не ће овој земаљској влади сметати да по мјестима, гдје се то пронађе нужди м и како су то по њекијем мјестима котарске области већ и учиниле, подигне опће јавне пушке школе, те да у њих уводи и латиницу. Само ваља упутити пучанство да ће се по таквијем школама латиница и ћирилица учити подједнако, а на школама гдје устреба учиће се и турски.

Што се нарочито латинице тиче, ваља подучити пучанство да се та не учи зато, јер се њом служе и они огранци словенскога рода који су сродни српском, и у овијем покрајинама настањеному народу, него за то, да се школској младежи пружи згода, како ће се научити разумијевати званични језик и званично писмо овоземних области, те по свијем струкама знања напредовати што се свакако ученјем латинице у велико получује, пошто се како је познато, латиницом не служе једино Хрвати, него и други словенски и несловјенски пуци јевропски, различитих вјероисповијести, а не само католичке.

Политичке области нека дакле не пропусте пучанство ових земаља у том смислу подучити, те сваком згодом нагласити, да се настоји, стално слиједећи начелима равноправности, народне и вјерозаконске особине његовати и штитити, опћу просвјету пучанства дизати, како ће се благостање ових земаља унаприједити у сваком смјеру.»

Књижевне вијести.

Српској ђачкој омладини.

Драга Браћо!

Откад се распрштa уједињена српска омладина, од то доба као да неста и идеје, што је изазвала то уједињење. Неста одушевљења, које је његовало много лијених пада. А мјесто тога наста застој, који ево већ пријети назатком. Те услед толико преварених нада и очекивања задрма се повјерење народа нам у своју омладину и интелигенцију, да многи ваљани покушаји не налазе већ више у њему одзива. Ако се до нечега дође то све иде силом и натегом. Па је ли неправедан прекор, што морамо све чешће да га слушамо:

»Омладино дико стара
»Омладино јаде млад . . . ?«

Српско академиско друшаво »Зора« у Бечу, које је негда покренуло и мисао о уједињењу свеколике младе Србадије данас увиђајући да међу омладином што се учи књизи, нема никакве заједнице, да је то незгода, што ће нам доцније јако сметати у јавном нам дјеловању, позива све српске ђаке на великим школама и умјетничким заводима, да се сјединимо — не да се састајемо у одређене рокове на одређена мјеста као што то бјеше негда, него да упознајемо један другога међусобним дописивањем и поред својих школских штудија, које изнад свега нек нам буду прва брига, да измјењујемо узајмице мисли о благостању нам општем.

Српска академиска омладина »Зора« у Бечу позива све своје академијске другове, ма гдје који био, да утврде међу собом духовно уједињење. А ако треба да нам буде путоказом у потоњем нам дјеловању у јавном животу.

Добро појмимо што спада у дјелокруг наш, у дјелокруг тако уједињене омладине. Не заборавимо да смо ђаци, те да нам је као ђацима главна задаћа стручно изображавање и усавршавање у науци а као омладином српског народа изучавање и познавање свога народа. Па примјењујући доказане истине и законе, који тако исто гвозденим апсолутизмом владају у друштву као и у природе, на прилике у нашем народу, ваља да га упозоримо на мане и врлине што постоје у њему, да проучавамо услове, под којима једино можемо постићи с њим заједно право благостање; ваља да уклањамо сметње што нам данас сметају, да то постигнемо.

Помоћу науке а на основу истине у стању смо најприје остварити сами међу собом па и у народу нам ону мисао, што се провлачи кроз историју нашега народа од вијекова. »И просвјета је оштра као бојни мач и она може да освети Косово«. Борити се тим оружјем не забрањују, не смију, нити могу забранити икоји данас закони.

Крајње је вријеме да озбиљно промислимо о свом положају. У нама је будућност народна па зар да је проиграмо?

Друштво »Зора« да би што боље утврдило замисао о духовном уједињењу српске ђачке омладине, да би показало уједно и резултата од тога а то да буде и огледало рада и живота њеног, па као тако и јемац да је будућност, боља будућност у њој осигурана: закључило је да сваке године изда

»ЂАЧКИ ЉЕТОПИС«

зборник најодабранијег умног рада цјелокупне ђачке омладине.

А да »Ђачки љетопис« буде право огледало све омладине што се по вишим школама и умјетничким заводима учи, па било то ма гдје, рјешило се друштво, да у њему поведе озбиљна рачуна о годишњем бројном кретању и напредовању у науци свих својих другова да разбира за рад и утиче за подизање ђачких српских дружина.

С тога позивамо сву браћу, да пристану уз нас. Позивамо их да нам пошљу:

I. своје, било на основу сопственог истраживања било на основу доказаних истина у науци израђене књижевне прилоге, научног и забавног садржаја који одговарају нашем програму, популарно написане а од опште и шире вриједности.

II. за статистику српских ђака на дотичном заводу у овој школској години, ако могуће и у прошлим:

1. имена свију ђака, 2. годину и мјесто рођења (да се види из којих српских крајева се омладина одаје више или мање на науке), 3. гдје је положио испит зрелости), да се види колико се изучи на нашим српским средњим заводима, колико на страним) 4. какву струку дотични слуша, (да се види каквим се наукама српска омладина више или мање одаје) 5. колико је ове године апсолвирало факултета, 6. колико и какве испите положило, 7. колико је добило докторске дипломе, 8. списак стипендиста и заклада, 9. читуљу са кратким животописом, 10. извјештај ђачких дружина, које постоје, о раду њиховом од постања им па до данас и историје оних, које су постојале а које сад не постоје. Умољавамо бивше чланове укинутих дружина, и ако можда већ нијесу више ђаци, да нам у томе буду на руци.

Рок, до кога треба да имамо све то у рукама, да можемо почети издавање таке књиге, означили смо до 1. Јула п. р. о. год.

Српска ђачка омладино! Драга браћо! Ми се надамо, да ће те се сви листом одазвати нашем позиву.

Отресимо се нереда и немара, јер не приличи нашој младости! Ал чувајмо се и шарлатаније и шовинизма, јер су нам исте тако на штету.

Крајње је вријеме да се озбиљно ради!

На посао!

У Бечу Марта 1880.

У име српског акад. друштва »Зоре«

ОДБОР

за издавање »Ђачког љетописа«.

Молимо славна уредништва српских листова да овај проглас у своје листове приме и штампају.

ОД УПРАВЕ.

Г. Перу Гавриловићу у Мостар. — За Ваше неплаћено писмо, у ком сте нам послали ф. 3. — у име претплате на «Гл. Црногорца» за г. Симата Гавриловића у Мостару, морали смо ми овдје платити 63 новч. С тога рачунамо Вашу ову претплату само од 1. Марта па до 20. Јула ов. г.

Г. Николи Михаиловићу, тајнику општине Луштичке. — Примили смо од Вас 10 франака у злату у име погодишње претплате на »Глас Црногорца« за г. Петра Стефановића у Монте Кристо (Америка).

Г. Павлу Пајићу пароху у Брђанима (Хрватска). — Што нам враћате лист натраг, кад сте се на по године претплатили на њега?

ТЕЛЕГРАМИ „ГЛАСА ЦРНОГОРЦА“.

РИМ, 9. Марта. — Пресједник коморе Форини остаје при оставци. Иза ускрса биће избор новог пресједника. При главној расправи о буџету иностраних дјела усвојен дневни ред по Манчинијеву приједлогу, којим се влади изјављује повјерење за спољашњу политику.

ЦАРИГРАД, 11. Марта. — Чељаде обучено у дервишке хаљине 2. о. м. ханџарем проболо великог шерифа из Меке, кад је овај улазио у Џеду. Шериф јуче умрио од ране. У депеши, коју је Лејард примио, стоји да је убица неки фанатичан Персијанац.

ЛОНДОН, 11. Марта. — „Тајмс“ јавља, да су хајдуци пустили на слободу Синца.

ЛОНДОН, 12. Марта. — У поруци краљичиној, којом се распушта парламенат, *благодари* се за потпору оне политике, којој је циљ: бранити царевину и обезбјеђивати општи мир подржавањем пријатељских односаја према силама, угодних одржању мира у Јевропи.

БЕРЛИН, 17. Марта. — Орлов отпутовао у Петроград.

Бр. 370.

ОВЈАВА.

Руј (шомак) који се идућег љета у Књажеству Црној Гори буде пашао продаваће се на јавној лицитацији 25. и 26. Априла по старом календару 1880 године. Зато се овим позивају сви они који желе поменути руј закупити, да изволе означених дана на лицитацију доћи, која ће се држати у канцеларији министарства финансије.

Цетиње, 14. Марта 1880

Из канцеларије министарства финансије.

(1—3.)

Број 231.

СТЕЧАЈ.

На једно љекарско мјесто за варош Цетиње, као и за „Данилову болницу“ која се у поменутој вароши налази, расписује се овај стечај.

Са овим мјестом скопчана је годишња плата од 5000 франака у злату.

Компетенти, који се желе тражити за ово мјесто, нека своје молбенице снабдјевене свједочбама прописаној теоричној спреми и о дојакошњој љекарској пракси на потписану канцеларију најдаље до Ђурђева дне ов. г. по ст. календ. управе.

Од компетената тражи се још и да су вјешти српском језику у говору и писму.

Цетиње, 7. Марта 1880.

Књ. црног. канцеларија

Министарства унутрашњих дјела.

(2—3)

Штампарија Ј. Павловића

у Сремским Карловцима

снабдјевена са два ручна преса, цијелим прибором штампарским и су 50 цената разноврсних слова, старијех и новијех, понајвише ћирилскијех, може се купити за 1200 фор. а. вр.

Штампарија је згодна за какву маћу варош.

Ради даљих услова ваља се обратити или самом имаоцу штампарије на Цетиње, или Кости Павловићу трговцу у Сремским Карловцима. (10—12).

ОГЛАСИ.

Најновије руже од 1879—1880

Пирамидалне руже.

Све више се траже и одомаћују оне

ПИРАМИДАЛНЕ РУЖЕ

које ја из малених шибака свакојаких ниских ружа од најплеменитије руке облагороћавам. Упутство, како се око овијех ружа поступа, шаљем уза сваку наруџбину беспатно. 1 ком. 1 марка, 12 ком. 8 марака с паковањем.

Најновије **Јагоде** и **Малине** по 2 марке, **Ружичњаци** на високом стаблу по 1.50 марака. Илустровани каталог стоји сваком на расположењу бесплатно.

F. HEYDNICH, Rosenzüchter,
Langensalza i. Th.

(1—12)

ОГЛАС.

На

Трговачком учевном и васпитном заводу у Марбургу (у Штајерској),

који је потпомогнут високим ц. кр. министарством просвјете, почиње за оне питомце, који нијесу вјешти њемачком језику, припремни течај 1. Априла и траје до почетка нове школске године, т. ј. до 15. Септембра. — Одличне препоруке; здрава, пријатна клима. — Програме достављају из нарочите љубазности Браћа Јовановићи у Котору, а на захтијевање шаље их бесплатно и

Проф. **Петар Реш,**
управник.

(3—3)

У књижари Ј. Павловића

НА ЦЕТИЊУ

могу се добити:

КАЛЕНДАРИ за годину 1880:

ОРАО . . . . . ф. — 50 н.
СРПСКИ СОКО . . » — 50 н.
ПАНЧЕВАЦ . . . . » — 30 н.
ЦАРИЋ . . . . . » — 20 н.
СРПСКИ ЉЕТОПИСИ сви од г. 1858 (књ. 98) па до г. 1877 (књ. 120). Цијена им је по 50 н., 80 н. и 1 фор. а. вр.

ПОШТАРСКИ

ЗИМЊИ РАСПОРЕД

поласка и доласка пошта од данас до свршетка Марта 1880.

ЛИСТНА ПОШТА полази са Цетиња у понедељак, у уторак и у сриједу. Предавање до 10 и по ура у јутро.

Долази из Котора у уторак, сриједу и четвртак. Раздавање у 8 ура у јутро, ако пароброд стигне на вријеме.

ДЕЛИЖАНЦА полази са Цетиња у недељу у 5 ура у јутро. Предавање у суботу до 5 ура по подне.

Долази из Котора у понедељак, раздавање у 12 ура у подне.

Канцеларија је сваки дан отворена од 8 ура до 11 у јутро а од 3 до 5 по подне

Цетиње, 24. Септембра 1879.

Управитељство
Књ. црногорске поште.

Уредник и издаваоц Божо Новаковић.

У државној штампарији.